

ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

А Розглядається питання використання пошуково-дослідницьких підходів до викладання навчальних предметів у коледжі, зокрема української мови та літератури, в умовах становлення інформаційного суспільства. Продемонстровано впровадження ІКТ як однієї з інноваційних технологій сучасного етапу модернізації національної системи освіти під час занять з української мови та літератури.

Ключові слова: пошуково-дослідницькі підходи, інноваційна діяльність, творчий потенціал студента, інформаційно-комунікативні технології, тестування, дослідницька компетенція.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження визначається необхідністю відродження національної системи освіти. Сучасний розвиток передбачає принципово новий підхід до підготовки майбутніх фахівців, які в подальшій трудовій діяльності повинні вміти самостійно проводити дослідження та аналіз отриманих знань. Очевидно, що для цього викладач також повинен творчо мислити й володіти навичками пошуково-дослідницької діяльності, що мають бути сформовані саме в навчальному закладі.

Поняття «пошуково-дослідницькі підходи» досить нове, воно розглядалося як внесення елементу дослідження в навчальні заняття, що сприяє вихованню активності, ініціативності, допитливості, розвиває мислення, заохочує потребу в самостійних пошуках.

В аспекті дослідження поняття «пошуково-дослідницькі підходи» розглядаємо як діяльність, що забезпечує формування наукового світогляду в студентів та учнів, розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей, формування навичок самостійної дослідницької діяльності, застосування теоретичних знань у своїй практичній діяльності, розширення наукової ерудиції, формування в них процедур творчого пізнавального пошуку нових форм, методів, засобів пізнання дійсності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідницька діяльність у різних аспектах розроблялась у працях сучасних учених А. Альбрехт, К. Баханова, С. Васильєвої, В. Гнедашева, В. Голобородька, Л. Задорожної, Т. Кудрявцева, І. Лернера, О. Матюшкіна, М. Махмутова, В. Паламарчук, О. Пометун, С. Серової, Г. Фреймана та ін. У цих роботах не лише розкривається роль дослідницької діяльності учнів у становленні особистості, але й визначаються основні способи організації такої діяльності. Науковці обґрунтовували проблемність у навчанні та дидактичні основи формування мислення учнів, розробляли творчо-розвивальні технології та започаткували проблемно-пошукові методи у процесі викладання. Значний внесок у розвиток теорії та практики дослідницького і проблемного навчання зробили видатні вчені-психологи: Х. Абушкін, С. Архангельський, Т. Ільїна, В. Крутецький, Т. Кудрявцев, О. Обухов, О. Савенков, В. Оконь та ін., у працях яких є відомості про розвиток психології мислення у процесі дослідницького навчання та його закономірності, висвітлен-

ня питань технології та дидактики дослідницького навчання, а також запровадження принципів проблемності у навчанні. Праці цих учених заклали психолого-педагогічні основи розуміння проблемності як особливого типу навчання.

Закон України «Про вищу освіту» виділяє серед головних завдань діяльності ВНЗ «забезпечення культурного й духовного розвитку особистості, ... здійснення наукової, науково-технічної... та інноваційної діяльності» та визначає освітній процес як «інтелектуальну, творчу діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться... через систему науково-методичних і педагогічних заходів і спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвинутої особистості».

Метою статті є визначення потреб сучасного суспільства в освічених, креативних особистостях і необхідності пошуку та систематизації ефективних методів організації навчально-пізнавальної діяльності студентів та учнів, упровадження результатів системної пошуково-дослідницької роботи у навчально-виховний процес Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка.

Виклад основного матеріалу. Не можна забезпечити повноцінного розвитку обдарованої особистості без якнайширшого залучення її до пошуково-дослідницької діяльності, яка, по-перше, стимулює творчу діяльність, по-друге, сприяє засвоєнню осмислених, свідомо застосовуваних базових знань на практиці, по-третє, створює умови для розвитку пізнавальних інтересів.

Завдання реформування національної системи освіти в Україні не можуть бути виконані без упровадження освітніх інноваційних технологій. Новаторство в навчально-виховному процесі нині не просто данина моді, а нагальна потреба, вимога часу.

Науково-технічний процес, історичні події останніх років, нове усвідомлення особистості як цілісної, активної, діяльної одиниці формують студента та учня нового покоління. І це не об'єкт, а передусім творець свого власного «Я» [2, с. 36].

Стаючи на шлях пізнання, будучи достатньо самостійним і розкріпаченим, студент одночасно вирішує нелегке завдання реалізації свого подальшого життя, адже сьогодні передбачає успішну людину такою, яка має знання, власну точку зору й уміє аргументовано обстоювати свої переконання.

Просто добре знати теорію якоїсь галузі нині недостатньо. Конче потрібно вміти застосовувати свої знання на практиці, вміти швидко орієнтуватися й приймати рішення в будь-якій ситуації, конструктивно й творчо мислити.

Певна річ, проблемами підготовки саме таких особистостей має займатися сучасна освіта. Тому роль викладача – розвинути творчий потенціал студента. Метою такого навчання є самовдосконалення, самореалізація та самоутвердження особистості. Стилем такого викладання повинен бути, безперечно, діалог, а не монолог. Саме таким вимогам відповідають різноманітні інновації, що використовуються під час вивчення навчальних дисциплін і є предметом представлено досвіду викладачів Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка.

Використання ІКТ під час занять з української мови та літератури.

Входження інформаційно-комунікативних технологій у всі сфери діяльності людини й суспільства стає визначальним джерелом їх об'єктивного розвитку. Такий процес називається інформатизацією суспільства, а саме суспільство набуває ознак інформаційного.

Вважаємо, що підготувати людину до активної й плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві – одне з головних завдань сучасного етапу модернізації національної системи освіти. Розв'язання цього питання неможливе без формування інформаційної культури студентів, модернізації змісту й технологій навчання, які б відповідали сучасним освітнім пріоритетам, диференціації навчально-виховного процесу для найповнішого розвитку здібностей особистості, задоволення її запитів і потреб, розкриття її творчого потенціалу.

Основні переваги використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі: сприяння індивідуалізації навчання, підвищення мотивації навчальної діяльності, активізація процесу формування рефлексії власної діяльності; вибір індивідуального темпу навчання та методики подання навчального матеріалу; відсутність негативної оцінки власної діяльності, формування в студентів позитивного ставлення до навчання; надання можливості активніше залучати студентів до творчої роботи; підвищення ефективності самостійної роботи студентів; розширення форм подання навчальної інформації (аудіо, відео тощо); полегшення вивчення навчального матеріалу. При цьому засвоєні студентом знання залишаються в його пам'яті значно довше й у подальшій практичній роботі скоріше оновлюються [1, с. 143].

Ефективність застосування комп'ютерних технологій значною мірою залежить від рівня педагогічної майстерності викладача, спеціально підготовленого для роботи з цією технологією, якості навчального матеріалу, ретельно відібраного й методично забезпеченого [там само, с. 144].

Адже основна мета викладача сьогодні – не стільки навчити студента, скільки вчитися працювати, вводючи їх у світ системних ускладнених завдань, що охоплюють досить широке поле інформації.

Мета занять з української мови та літератури полягає не в тому, щоб наздогнати такий міні-

вий комп'ютерний світ, а в тому, щоб виховати в студентів інформаційну культуру, забезпечити той рівень комп'ютерної й мовної грамотності, з яким їм буде легко рухатися вперед, обираючи напрямок відповідно до свого виду діяльності. Ставиться такий наголос на опануванні основних принципів, які нададуть студентам можливість усвідомлено й ефективно застосовувати комп'ютер для розв'язування найрізноманітніших задач.

Використання комп'ютера на заняттях з української мови та літератури можливе при: оцінюванні знань і вмінь студентів; редагуванні тексту; створенні мультимедійних презентацій; для контролю знань, умінь і навичок студентів за допомогою комп'ютерних тестів [3, с. 26].

Ні комп'ютер, ні будь-який інший засіб навчання не може замінити викладача, живе слово, безпосереднє спілкування, але з методичного погляду потрібно залучати комп'ютерні технології до процесу здобуття мовно-літературних знань, використовувати можливості ІКТ, які сприяють реалізації дидактичних цілей відповідно до вимог освітнього стандарту, загальнопедагогічних завдань, пов'язаних із формуванням особистості ХХІ століття [1, с. 251].

Щоразу перед викладачем постають завдання активізувати пізнавальну діяльність студентів, шукати індивідуальні підходи до кожного з них, модернізувати процес навчання й контролю за рівнем засвоєння студентами навчального матеріалу. Ось тут на допомогу викладачу-словеснику прийде *тестування* студентів на комп'ютері. Воно допоможе з найменшими витратами часу організувати індивідуальну навчальну роботу з одним студентом або цілим класом, ефективно проконтролювати рівень засвоєння знань і вмінь.

У роботі використовуємо *контрольно-діагностичну систему TEST-W2*. Ця система призначена для перевірки знань тестуванням на комп'ютері, яке можна використовувати на різних етапах заняття.

У багатьох користувачів дуже звужене поняття про форми тестів. Воно зводиться до однієї банальної формули: запитання – варіанти відповідей. Але, по-перше, тестові завдання варто складати різними за складністю та формою: закрита (з варіантами відповідей); відкрита (з вільно конструйованими відповідями); напіввідкрита (з неповними або неточними відповідями). По-друге, треба використовувати не тільки контрольні тести, а й поточні (вступні, навчальні). Останні застосовують з метою повторення вивченого раніше та закріплення щойно вивченого матеріалу. Крім того, можна запропонувати домашні тестові завдання як форму самостійних пошуків певних матеріалів до теми наступного заняття, адже не дарма слово тест (test) з англійської перекладається як «випробування» або «дослідження».

Звичайно, не всі необхідні характеристики засвоєння знань можна отримати засобами тестування. Такі, наприклад, показники, як уміння конкретизувати свою відповідь прикладами, знання фактів, уміння логічно й доказово висловити свою думку та інші характеристики знань, умінь, навичок діагностувати тестуванням складно. Це означає, що воно повинно обов'язково поєднуватися з іншими (традиційними) формами й методами перевірки.

За умови наявності в кабінеті комп'ютера (-ів) можна практикувати *індивідуальні та групові завдання різних рівнів*. Наприклад, запропонувати групам студентів (3–4 за комп'ютером) спробувати відтворити фрагмент вірша, розставивши слова в потрібному порядку: *на крилі, додому, гойдаючи, журавлі, верталися, утому*. (*Гойдаючи утому на крилі, Верталися додому журавлі*). До речі, подібні завдання можна давати додому тим студентам, які мають удома комп'ютер і навички роботи з ним.

На різних етапах заняття з української мови з використанням комп'ютера студенти можуть виконувати *завдання таких типів*: вставка пропущених букв, розподілення слів у дві колонки, розставлення розділових знаків, редагування тексту. Використання комп'ютера на занятті викликає великий інтерес студентів, активізує й покращує їхню роботу, крім того, всі ці завдання оцінюються комп'ютером, що забезпечує постійний зворотний зв'язок, індивідуалізує процес навчання, забезпечує чітку логічну послідовність вивченого, розвиває навички самостійної роботи [3, с. 31].

Використовуючи нові інформаційні технології, можна відкрити студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищити ефективність самостійної роботи, дати цілком нові можливості для творчості, знаходження й закріплення професійних навичок, дозволити реалізувати принципово нові форми й методи навчання.

Отже, широке використання комп'ютерних засобів навчання на заняттях з української мови та літератури сприяє підвищенню пізнавального інтересу, творчої активності студентів, дозволяє здійснювати особистісний підхід та поетапне засвоєння знань, умінь і навичок. Крім того, комп'ютерні технології надають широкі можливості для виявлення індивідуальних здібностей студентів та їхніх потреб у творчій самореалізації. Діти залучаються до навчального процесу як активні учасники.

Підготовка до заняття з використанням комп'ютерних технологій сприяє перш за все встановленню міжпредметних зв'язків, що викликає інтерес не тільки до української мови та літератури, а й до інших предметів. Крім того, готуючись до такого заняття, студенти вчаться виступати перед аудиторією, стисло формулювати свою думку, конспектувати повідомлення однокласників. У процесі такого навчання набувають навичок міжособистісного спілкування, оволодівають сучасними

технологічними засобами, які, безумовно, будуть використовувати в подальшому навчанні, повсякденному житті.

Висновки. Перехід до нових стандартів компетентісно зорієнтованої освіти зумовлює реалізацію інноваційних підходів до професійної підготовки викладача. Такий фахово-компетентний педагог викладає предмети з урахуванням найновіших досягнень науки, логічно, послідовно формує творче, аналітичне мислення студентів, розвиває в них потребу й уміння самостійно поповнювати свої знання, здійснює дослідницькі пошуки, мобільний до прийняття різних нововведень і найоптимальніших рішень.

Ці та інші професійні риси увиразнюють тісний взаємозв'язок між складовими професійної компетентності викладача, зокрема педагогічною, психологічною, мовленнєвою, комунікативною, методичною, інформаційною, дослідницькою компетенціями.

Отже, інноваційні технології в здійсненні особистісно зорієнтованого навчання широко апробуються в коледжі. Творчо обдаровані педагоги активно впроваджують досягнення психолого-педагогічної науки та інноваційний педагогічний досвід, добре володіють сучасними технологіями навчання, прищеплюють дітям любов до рідного слова, формують у студентів гуманітарне мислення, громадську позицію, життєві компетентності, систематично працюють над удосконаленням як власної, так і дослідницької компетенції своїх вихованців, запроваджують проблемно-пошуковий метод з елементами нестандартності.

Перспективним вважаємо дослідження *подальших розвідок* у даному напрямку, що полягають у з'ясуванні впливу різноманітних чинників і закономірностей на формування дослідницьких умінь майбутніх учителів під час занять з української мови та літератури.

Список використаних джерел

1. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кітченко, О. М. Любарська та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Тихенко, Л. В. Організаційно-технологічні засади дослідницької діяльності учнів у системі загальної середньої освіти / Л. В. Тихенко, Н. В. Перепилиця. Дослідницька робота школярів з біології : навч.-метод. посіб. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – С. 36–47.
3. Чобітько, М. Г. Технологія поетапного нарощування професіоналізму майбутнього вчителя у процесі особистісно орієнтованої професійної підготовки : метод. реком. / М. Г. Чобітько. – Черкаси : Брама, 2007. – 51 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 01.10.2016

Малюк Ю.В. Поисково-исследовательские подходы к изучению украинского языка и литературы.

А Рассматривается вопрос использования поисково-исследовательских подходов к преподаванию учебных предметов в колледже, в частности украинского языка и литературы, в условиях становления информационного общества. Продемонстрировано внедрение ИКТ как одной из инновационных технологий современного этапа модернизации национальной системы образования во время занятий по украинскому языку и литературе.

Ключевые слова: поисково-исследовательские подходы, инновационная деятельность, творческий потенциал студента, информационно-коммуникационные технологии, тестирование, исследовательская компетенция.

Maliuk Yu. V. Search and research approaches in the study of the Ukrainian language and literature.

S The use of search and research approaches in teaching academic subjects at College, particularly Ukrainian and literature, in conditions of the development of informational society is overviewed. The adoption of ICT as one of the innovative technologies on stage of modernization of the education national system at lessons of the Ukrainian language and literature are demonstrated.

Key words: search and research approaches, innovative activity, student's creative potential, information and communication technologies, testing, research competence.